

ONDERZOEK

De maatschappelijke inzet van de parochies in Kernstad Antwerpen

drs. Joris Kregting
rapport nr. 600, maart 2010

Inhoudsopgave

1	Samenvatting en conclusie	5
1.1	Samenvatting	5
1.2	Conclusie.....	6
2	Inleiding	11
3	Sociale activiteiten.....	15
3.1	Uitvoering van de sociale activiteiten	15
3.1.1	Pastorale zorg en diaconale hulpverlening	15
3.1.2	Gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten	16
3.1.3	Jeugd- en jongerenwerk.....	18
3.1.4	Vorming en toerusting.....	19
3.1.5	Overzicht uitvoering van de sociale activiteiten.....	20
3.2	Bereik van de sociale activiteiten	21
3.2.1	Pastorale zorg en diaconale hulpverlening	21
3.2.2	Gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten	22
3.2.3	Jeugd- en jongerenwerk.....	22
3.2.4	Vorming en toerusting.....	23
3.2.5	Overzicht bereik van de sociale activiteiten.....	23
3.3	Vrijwilligers bij de sociale activiteiten.....	24
4	Culturele activiteiten.....	27
4.1	Uitvoering van de culturele activiteiten	27
4.2	Bereik van de culturele activiteiten	28
4.3	Vrijwilligers bij de culturele activiteiten	29
5	Contacten en erkenning	31

1 Samenvatting en conclusie

1.1 Samenvatting

Hieronder worden de maatschappelijke activiteiten van de 37 parochies in de vijf federaties van Kernstad Antwerpen (Centrum, Noord, Zuid, Berchem en Borgerhout) weergegeven alsook die van de Sint Egidiusgemeenschap. Het gaat hierbij om de activiteiten in de periode van één jaar (september 2008 tot en met augustus 2009).

Sociale activiteiten

- **Aanbod:**
 - Alle parochies bieden pastorale zorg en diaconale hulpverlening. Hierbinnen doen bijna alle parochies bezoekwerk (aan bijvoorbeeld zieken en ouderen) en bieden ze daarnaast vooral ook hulp bij rouwverwerking, geven financiële hulp en bieden voedsel en kleding aan.
 - Bijna alle parochies doen aan gemeenschapsvorming (92%). Gezamenlijke maaltijden, feesten, excursies en recreatiebijeenkomsten komen in veel parochies voor. Bijeenkomsten met andere godsdiensten komen niet vaak voor.
 - 47% de parochies heeft specifieke activiteiten voor jongeren.
 - 36% van de parochies doet aan vorming en toerusting.
- **Bereik:**
 - Het afgelopen jaar zijn bijna 12.000 mensen geholpen door activiteiten rondom pastorale zorg en diaconale hulpverlening, vooral met het aanbieden van voedsel en kleding.
 - De gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten hebben vaak een massaal karakter (bijvoorbeeld feesten) en hebben hierdoor een groot bereik: bijna 17.000 mensen.
 - Bijna 2.000 jongeren maakten gebruik van het aanbod van het jeugd- en jongerenwerk.
 - 600 mensen namen deel aan activiteiten rondom vorming en toerusting.In totaal bereikten de sociale activiteiten het afgelopen jaar bijna 31.000 mensen.
- **Vrijwilligers:**
 - Ruim 600 vrijwilligers zetten zich in voor pastorale zorg en diaconale hulpverlening wat neerkomt op 24% van alle vrijwilligers in de parochies (in de federatie Centrum is dit 9%).
 - Bijna 800 vrijwilligers zetten zich in voor gemeenschapsvorming, dit is 30% van alle vrijwilligers (en in de federatie Centrum is dit lager, namelijk 18%).

- Voor de activiteiten rondom jeugd- en jongerenwerk zetten ruim 200 vrijwilligers zich in (8% van alle vrijwilligers).
- Bijna 100 vrijwilligers organiseren de activiteiten rondom vorming en toerusting (3% van alle vrijwilligers).

Culturele activiteiten

- Alle parochies organiseren culturele activiteiten.
Driekwart stelt de kerk open buiten vieringen en organiseert concerten en festivals. En meer dan de helft organiseert bedevaarten en tentoonstellingen.
- De activiteiten hebben een enorm bereik. Alleen al de openstelling van kerkgebouwen trok het afgelopen jaar bijna een half miljoen bezoekers met de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal en de Carolus Borromeuskerk als grote trekpleisters. Bijna 170.000 mensen bezochten een tentoonstelling en bijna 45.000 mensen een concert of festival.
- De culturele activiteiten worden uitgevoerd door ruim 600 vrijwilligers (25% van alle vrijwilligers).

De sociale en culturele activiteiten van de parochies hebben een breder bereik dan hun eigen leden en met name de hulpverlening door parochies heeft raakvlakken met de zorg die door andere gemeenschappen en instellingen wordt uitgevoerd. Met andere autochtone parochies is er redelijk tot veel contact hierover. Ook zijn er (redelijk) veel contacten met de Stad Antwerpen, het buurt- en wijkwerk en het school- en jeugdwerk. Veel minder contact is er met andere geloofsgemeenschappen (katholieke allochtonen, andere christenen en niet-christenen) en met hulpverleningsinstellingen van de overheid.

Tot slot, de parochies ontvangen veelal voldoende erkenning van hun eigen leden voor hun maatschappelijke bijdrage, maar zeer zeker niet van de Stad Antwerpen en haar bevolking.

1.2 Conclusie¹

Inzet in perspectief

De parochies van de Kernstad Antwerpen zijn op maatschappelijk vlak erg actief, als het gaat om pastorale zorg en diaconale hulpverlening maar zeker ook wat betreft gemeenschapsvorming. Vergeleken met de parochies in Nederland zijn de Antwerpse parochies met name veel actiever op het gebied van gemeenschapsvorming: 92% van

¹ In samenwerking met het Nijmeegs Instituut voor Missiologie (dr. Jorge Castillo en prof. dr. Frans Wijssen).

de Antwerpse parochies zet zich hiervoor in tegenover 63% van de Nederlandse parochies². Door deze grote inzet bereiken de activiteiten omtrent gemeenschapsvorming in de Kernstad Antwerpen 1,5 keer zo veel mensen als de activiteiten rond pastorale zorg en diaconale hulpverlening. Voor de Nederlandse parochies is dit precies andersom. Een verklaring hiervoor is waarschijnlijk de context van de grote stad. Uit onderzoek onder christelijke (ook niet-katholieke) kerken in Rotterdam³ blijkt namelijk ook dat bijna alle geloofsgemeenschappen zich bezighouden met gemeenschapsvorming en het bereik hiervan groter is dan dat van diaconale hulpverlening en pastorale zorg.

Sociale cohesie

Zonder de inzet van de parochies zouden vele Antwerpenaren verstoken blijven van aandacht en zorg. Daarnaast bevorderen de culturele en met name de gemeenschapsvormende activiteiten de onderlinge betrokkenheid van de katholieke en mogelijk ook niet-katholieke Antwerpse bevolking. De Antwerpse parochies dragen hiermee bij aan de sociale cohesie van de stad. Dat wil zeggen dat parochies ideeën, symbolen en praktijken genereren die mensen met elkaar verbindt. De kerken treden zo op als belangrijke spelers om maatschappelijke ontwikkelingen als de ‘segmentering’, ‘anonimiserend’ of ‘individualiserend’ van de samenleving tegen te gaan. De parochies spelen een belangrijke rol als religieuze en civiele bruggenbouwers. Een bijzondere dimensie van deze rol heeft betrekking op de doelgroepen die door de parochies worden bereikt. De parochies zijn in staat om groepen te bereiken die niet bereikt worden door de reguliere sociale instanties van de overheid. Ze bieden maatschappelijke steun aan die gekenmerkt kan worden als: laagdrempelig, anoniem en niet bureaucratisch. Bovendien kunnen deze parochies gebruik maken van informele netwerken voor de signalering van probleemgevallen en knelpunten. Dit onderzoek licht toe op welke manier de Antwerpse parochies optreden als promotoren van ‘prosociale waarden’ (Dekker en De Hart 2006: 319⁴), namelijk door een boodschap van solidaire betrokkenheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid over te dragen vanuit het geloof. Dat heeft ook een theologische waarde daar waar het om sociale praktijken gaat die coherentie brengen tussen het geloof en het in praktijk brengen ervan.

² Bron: Kaski-rapport nr. 594 ‘De Kerk telt’ (2010).

³ Rapport ‘Tel je zegeningen. Het maatschappelijke rendement van christelijke kerken in Rotterdam en hun bijdrage aan sociale cohesie’ (NIM & Kaski, 2008).

⁴ Dekker P., de Hart J. (2006). ‘Kerkgangers, investeerders in de civil society’, in: SCP (2006). Investeren in vermogen. Sociaal en Cultureel Rapport 2006. Den Haag: SCP 2006/21, 317 – 338.

Interculturele en interreligieuze betrekkingen

Uit het onderzoek blijkt dat slechts 31% van de onderzochte parochies contacten onderhoudt met allochtone kerkgemeenschappen. Er wordt melding van gemaakt dat er in 3% van de parochies bijzondere activiteiten voor allochtonen worden georganiseerd, 18% van de parochies bieden taallessen aan en 30% zegt aandacht te hebben voor de problemen van asielzoekers. Een klein aantal van de parochies heeft dus aandacht voor problemen van allochtonen. Het kan zijn dat meerdere parochies betrokken zijn bij het *Kerkwerk Multicultureel Samenleven* (KMS, een landelijke werkgroep voor multiculturele vraagstukken). In ieder geval geldt dat de Antwerpse parochies de waarden en kracht van de allochtonen links laat liggen. Door de ontwikkeling van een intercultureel beleid vanuit een visie van gelijkheid kan een verdere stap worden genomen in de relaties met allochtone parochies. Vervolgens kunnen allochtone kerkgemeenschappen waargenomen worden als partners in de ontplooiing van maatschappelijke activiteiten en kunnen de relaties tussen de parochies en de kerkgemeenschappen van allochtonen toenemen. Een mogelijkheid voor het tot stand komen van een beleid ter bevordering van interculturele relaties en samenwerking met allochtone gemeenschappen kan gevonden worden in een vertaalslag van beleidsnota's die bedoeld zijn voor de bevordering van samenwerking van naburige parochies in het kader van een parochiefederatie, in het bijzonder de omschrijving van de taken van de (parochie)federatie zoals aangegeven door bisschoppelijk vicaris W. Selderslaghs (2009⁵).

Een tweede aspect voor de formulering van een intercultureel beleid betreft de samenstelling van de parochie zelf. De interculturele relaties betreffen niet alleen de externe aspecten van de parochies. De parochies zelf hebben steeds meer te maken met nieuwe leden met andere achtergronden en manieren om hun geloof te beleven. Zulke ontwikkelingen kunnen niet 'opgelost' worden met de oprichting van een parochiale werkgroep die zich tot deze nieuwkomers richt. Deze ontwikkelingen eisen een nieuw beleid om structuren te creëren voor een volledige deelname van allochtone leden aan de verschillende werkgroepen van vrijwilligers en zelfs aan het parochiebestuur. Dit proces van interculturalisatie zet een proces van revitalisatie op gang en zorgt ervoor dat allochtone kerkgangers zich beter opgenomen voelen in de parochies omdat deze hun waarde erkennen.

Een verder punt van aandacht voor een nieuw beleid betreft de interreligieuze betrekkingen, één van de uitdagingen voor de samenleving met een zeer actuele

⁵ Selderslaghs W. (2009), Toelichting Beleidsnota nr. 25: Nieuwe dekenaten en parochiefederaties. http://www.kerknet.be/admin/files/assets/subsites/4/documenten/Toelichting_beleidsnota_25.pdf

betekenis. Uit het onderzoek blijkt dat één op de vijf parochies betrokken is bij de organisatie van interreligieuze bijeenkomsten en dat de andere parochies geen contacten onderhouden met andere godsdiensten. Gezien de toename van religieuze diversiteit in Antwerpen (Islam en Hindoeïsme), die gepaard gaat met de toekomstige demografische ontwikkeling van de stad, is er een beleidmatige impuls nodig om interreligieuze vieringen, dialoog en ontmoetingen te bevorderen.

Samenwerking met overheidinstellingen

Door hun sociale werk nemen parochies een belangrijke positie in de samenleving en hun diaconale werk maakt de kerkelijke presentie in de Kernstad Antwerpen zichtbaar. In het frequente contact met de Stad Antwerpen verwachten de parochies hiervoor meer erkenning.

Ook de hulpverleningsinstellingen die vanuit de overheid opereren, zouden de maatschappelijke inspanningen van de parochies meer op waarde moeten schatten, waardoor dit mogelijk leidt tot een toename van het (nu nog minimale) onderlinge contact en uiteindelijk tot verbeterde zorgafstemming voor de hulpbehoevenden.

Het gebrek aan erkenning van de betekenis van de maatschappelijke bijdragen van kerken aan de samenleving door de Stad Antwerpen kan worden verbeterd door een meer actieve rol van de parochies zelf. Ze kunnen het initiatief nemen om de contacten met de overheid te verbeteren. Afgezien van de beperkingen die we hebben vastgesteld, dragen de onderzochte parochies bij aan de opbouw van de samenleving door brede sectoren van minder bedeelden te benaderen en te steunen en oriënteren. Dit zijn belangrijke gegevens, die zich lenen als instrument om overheidinstellingen te benaderen. De parochies kunnen ook het initiatief nemen om een meer expliciete vermelding van hun diaconale activiteiten in de sociale kaart van de Vlaamse provincies voor elkaar te krijgen en daarmee zichtbaar te worden voor overheid en maatschappelijke instellingen.

2 Inleiding

Wat beoogt het onderzoek weer te geven?

Het bisdom Antwerpen, i.c. de De Loodsen vzw, bezint zich op nieuwe vitale vormen van kerkelijke presentie in de Kernstad Antwerpen. Een belangrijk aspect van deze presentie is de maatschappelijke (diaconale) inspanning van parochies en/of parochiefederaties. Om deze optimaal te ondersteunen en waar mogelijk te verbeteren is goed inzicht nodig in deze maatschappelijke bijdrage van de parochies. Met de uitkomsten van deze inventarisatie kan binnen het bisdom Antwerpen de maatschappelijke inspanning van parochies en federaties worden verbeterd en aldus een belangrijk onderdeel van een vitale kerkelijke presentie worden gerealiseerd.

Wat wordt bedoeld met maatschappelijke activiteiten?

Allereerst gaat het daarbij niet om activiteiten die hoofdzakelijk religieus van aard zijn en die uiteraard in de parochies het meeste voorkomen, zoals vieringen, kerkelijke rituelen zoals doop of uitvaart, of bezinningsavonden en bijbelclubs. Onder maatschappelijke activiteiten verstaan wij daarentegen activiteiten die gericht zijn op een ruimere groep dan de trouwe kerkleden en die in belangrijke mate sociaal of cultureel van aard zijn. Uiteraard blijven het activiteiten van de parochies en zal het religieuze aspect soms in meer of mindere mate meespelen.

Wat de maatschappelijke activiteiten betreft richten we ons op een aantal welomschreven sociale en culturele activiteiten van de parochies. Bij sociale activiteiten kunnen we denken aan bijvoorbeeld ziekenbezoek, rouwverwerking, voedselbank, taallessen, inloophuis, recreatieve bijeenkomsten of jongerenwerk. Bij culturele activiteiten gaat het bijvoorbeeld om het openstellen van kerkgebouwen en het organiseren van tentoonstellingen of concerten.

Over welke parochies gaat het onderzoek?

Het onderzoek gaat over de 37 parochies die zijn verdeeld over de vijf federaties in Kernstad Antwerpen. Deze federaties liggen grofweg tussen de Schelde en de ring rond Antwerpen (R1).

Deze federaties zijn:

- Centrum met acht parochies;
- Noord met acht parochies⁶;
- Zuid met zeven parochies;

⁶ Inclusief De Don Bosco-kapel in de Sint Eligius-parochie die als aparte geloofsgemeenschap wordt meegenomen omdat er eigen maatschappelijke activiteiten worden georganiseerd.

- Berchem met zeven parochies;
- Borgerhout met zeven parochies.

Tevens is de Sint Egidiusgemeenschap opgenomen in de resultaten omdat deze gemeenschap haar eigen maatschappelijke activiteiten met een christelijke inslag organiseert in de stad. Andere niet-territoriale katholieke organisaties en gemeenschappen worden in het rapport buiten beschouwing gelaten. Hierbij kan gedacht worden aan De Loodsen vzw⁷, aan de werking van het Havenpastoraat, dat ook een grote sociale impact heeft maar de stad overstijgt, en aan het binnenscheepvaartpastoraat, dat ook over een groter (water-) territorium gaat.

In Antwerpen zijn ongeveer twintig allochtone katholieke gemeenschappen (waaronder vijf gemeenschappen met een Oost-Europese herkomst, vier met een Zuid-Europese herkomst, vier met een Afrikaanse herkomst, drie met een West-Europese herkomst, twee met een Aziatische herkomst en één met een Latijns-Amerikaanse herkomst). De allochtone gemeenschappen hebben veelal een onderkomen gevonden in een parochie waar zij op één of andere wijze deelnemen aan het parochiegebeuren (bijvoorbeeld door vieringen te houden in het kerkgebouw van de parochie).

Voor het onderzoek zijn mensen in de parochies benaderd die de contacten onderhouden met de daarin verankerde allochtone katholieke gemeenschap. Deze mensen hebben geprobeerd iemand binnen de allochtone gemeenschap te vinden die de vragenlijst over de maatschappelijke activiteiten kon invullen. Ondanks intensieve inspanningen is het heel moeilijk gebleken deze personen binnen de allochtone gemeenschappen te vinden. Dit komt doordat sommige gemeenschappen nauwelijks in de parochies zijn geïntegreerd en ook door de permanente wisseling van de samenstelling van sommige gemeenschappen zonder dat parochies hiervan op de hoogte zijn. Mogelijk spelen ook communicatieproblemen en de complexiteit van de vragenlijst een rol. Door deze lage en onbekende organisatiegraad van de allochtone katholieke gemeenschappen hebben uiteindelijk slechts twee allochtone gemeenschappen de vragenlijst in kunnen vullen. Dit aantal is te gering om iets te kunnen zeggen over de maatschappelijke inzet van alle twintig allochtone katholieke gemeenschappen in Antwerpen.

Overigens, uit de twee vragenlijsten die wel zijn ingevuld, blijkt dat deze allochtone katholieke gemeenschappen actief zijn op maatschappelijk vlak en dat hun mate van activiteit nauwelijks afwijkt van die van de autochtone territoriale parochies. Dit is op zich geen betrouwbaar onderzoeksgegeven, maar wel een bevinding die overeenkomt

⁷ Zo organiseert De Loodsen vzw onder andere het project 't Vlot (voor druggebruikers en straatbewoners, hierin worden ongeveer 300 mensen bereikt verspreid over de stad; men werkt er met een pastorale werkster en vijftien vrijwilligers) en het project De Overzet (voor tijdelijke opvang van dakloze, zieke mensen zonder papieren; men werkt er met één pastorale werkster en zeven vrijwilligers).

met het Nederlandse onderzoek naar de maatschappelijke bijdrage van autochtone én allochtone geloofsgemeenschappen in Rotterdam in 2008⁸. In dit laatstgenoemde onderzoek blijkt het aantal uren dat een allochtone migrantenkerk jaarlijks besteedt aan maatschappelijke activiteiten nagenoeg gelijk aan dat van een autochtone kerk.

Hoe zijn de gegevens verzameld?

Eind 2009 is aan alle parochies gevraagd of ze een uitgebreide schriftelijke vragenlijst wilden invullen over hun maatschappelijke activiteiten. Mede door grote inspanningen van De Loodsen vzw hebben alle 37 benaderde parochies dit gedaan. Tevens heeft de Sint Egidiusgemeenschap meegedaan aan het onderzoek waarmee de totale respons uitkomt op 100% en hiermee is de weergave van de maatschappelijke activiteiten van de parochies in Kernstad Antwerpen volledig.

Wat wordt in dit rapport gepresenteerd?

De sociale activiteiten worden gepresenteerd in hoofdstuk 3 met onderscheid tussen de vier hoofdcategorieën pastorale zorg & diaconale hulpverlening, gemeenschapsvorming, jeugd- & jongerenwerk en vorming & toerusting. De culturele activiteiten komen aan bod in hoofdstuk 4. Van deze activiteiten wordt weergegeven hoeveel parochies specifieke activiteiten organiseren, hoeveel mensen ze daarmee bereiken en hoeveel vrijwilligers zich hiervoor inzetten. Het gaat hierbij om de activiteiten die werden georganiseerd in een periode van één jaar: september 2008 tot en met augustus 2009. Tot slot komt in hoofdstuk 5 nog aan de orde hoeveel contact parochies onderhouden met andere geloofsgemeenschappen en met (overheids-) instellingen die op vergelijkbaar terrein actief zijn. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk ook nog weergegeven of de parochies voldoende erkenning krijgen voor hun maatschappelijke activiteiten. Voor alle resultaten geldt dat, waar mogelijk, onderscheid wordt gemaakt naar federatie.

Het aantal bereikte mensen bij de sociale en culturele activiteiten vraagt nog om nadere toelichting. Het betreft hierbij grove schattingen waarbij elke deelnemer maar één keer meetelt (als een vaste groep van 30 jongeren maandelijks een ontmoetingsavond bezoekt, is het totale aantal bereikte mensen voor deze activiteit 30, en niet 12×30).

Per activiteit zijn de bereikte mensen dus unieke eenheden maar dezelfde mensen kunnen wel aan meerdere activiteiten deelnemen. Het totale aantal bereikte mensen per hoofdcategorie zijn hiermee geen unieke personen.

De weergave is globaal omdat van veel sociale en culturele activiteiten niet precies kan worden geteld hoeveel mensen eraan deelnemen en is het voor de parochies ook lastig om dit aantal voor een heel jaar weer te geven. Voor een aantal parochies was het hierdoor te moeilijk om aantallen op te geven en voor een aantal parochies zullen de

⁸ Rapport 'Tel je zegeningen. Het maatschappelijke rendement van christelijke kerken in Rotterdam en hun bijdrage aan sociale cohesie' (NIM & Kaski, 2008).

opgegeven aantallen niet volledig betrouwbaar zijn. De schatting kent verder de volgende onzekerheden:

- Het aantal bereikte mensen wordt mogelijk overschat om de volgende redenen:
 - Activiteiten met een sterk binnenkerkelijk karakter (bijvoorbeeld een Bijbelclub die als vormingsactiviteit wordt ingevuld) worden door de parochies toch meegerekend, ondanks de instructie.
 - Aan de parochies is gevraagd of ze de activiteit alleen of samen met een andere parochie organiseren. Is dit laatste het geval, dan wordt het aantal mensen dat met die activiteit is bereikt gehalveerd. Soms zal een activiteit echter door meer dan twee parochies worden georganiseerd en leidt het ontubbelen van de bereikte mensen nog steeds tot een overschatting.

- Het aantal bereikte mensen wordt mogelijk onderschat om de volgende redenen:
 - Hoewel de vragenlijst een groot aantal activiteiten bevat en parochies ook zelf activiteiten konden aandragen, blijft het mogelijk dat er sommige activiteiten worden vergeten.
 - Sommige parochies vulden een hele hoofdcategorie niet in terwijl ze bij andere hoofdcategorieën wel activiteiten invulden. In de analyse worden ze beschouwd als niet actief op dit gebied, terwijl het ook kan zijn dat ze dit zijn vergeten of niet goed weten wat ze op dit gebied doen en hoeveel mensen ermee worden bereikt.

Door bovenstaande onzekerheden worden de aantallen bereikte mensen niet per federatie weergegeven, maar uitsluitend voor de hele Kernstad Antwerpen.

3 Sociale activiteiten

De sociale activiteiten zijn onder te verdelen in vier hoofdcategorieën:

1. Pastorale zorg en diaconale hulpverlening
Voorbeelden: ziekenbezoek, voedselbanken en hulp aan kwetsbare groepen (gedetineerden, vrouwen in de prostitutie, daklozen etc.).
2. Gemeenschapsvorming en recreatie
Voorbeelden: gezamenlijke maaltijden, feesten en excursies.
3. Jeugd- en jongerenwerk
Voorbeelden: excursies, kampen en het bezoeken van evenementen.
4. Vorming, toerusting en overig cursuswerk
Voorbeelden: taal- en computerlessen en huiswerkbegeleiding.

Van deze hoofdcategorieën beschrijven we eerst hoeveel parochies deze sociale activiteiten organiseren en vervolgens hoeveel mensen ze daarmee helpen of bereiken. Tot slot van dit hoofdstuk worden de vrijwilligers in beeld gebracht die de sociale activiteiten organiseren.

3.1 Uitvoering van de sociale activiteiten

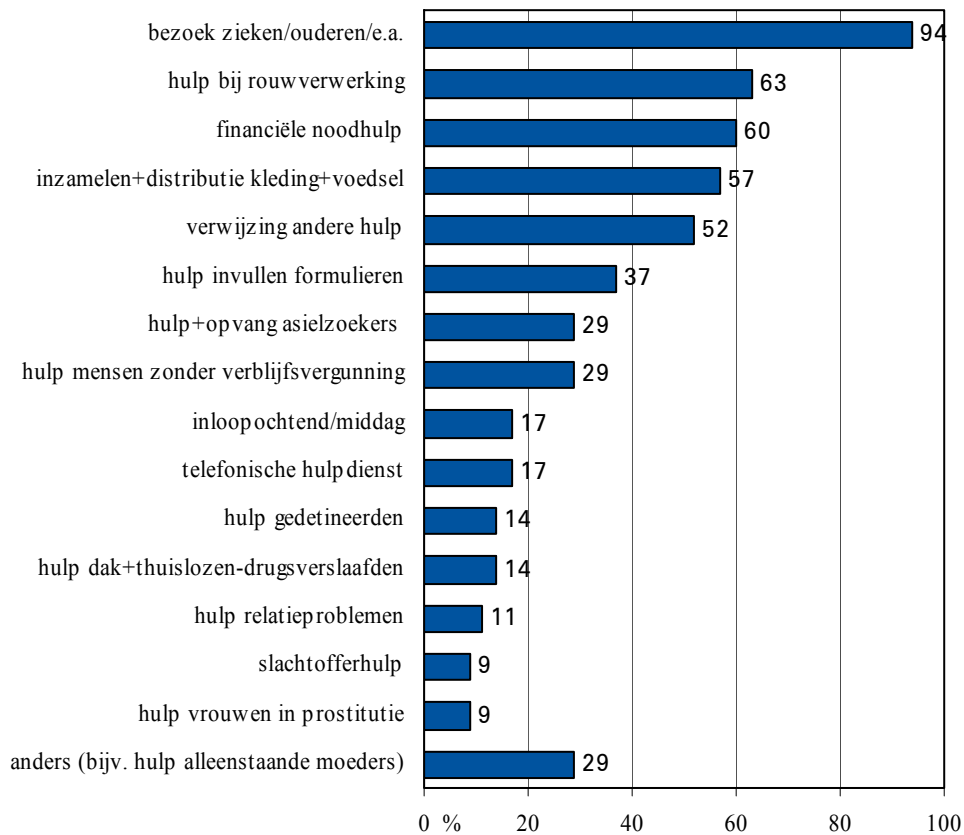
3.1.1 Pastorale zorg en diaconale hulpverlening

Alle parochies in de vijf federaties van Kernstad Antwerpen zijn actief op het gebied van pastorale zorg en diaconale hulpverlening. Dit houdt voor de meeste parochies in ieder geval in dat ze zieken, ouderen en anderen bezoeken (94% van de parochies doet dit, zie Figuur 3.1). Ook hulp bij rouwverwerking, financiële noodhulp, het verzamelen en verdelen van voedsel en kleding, en het doorverwijzen van mensen naar andere hulp komen vaak voor; iedere activiteit in ongeveer 50-60% van de parochies.

Asielzoekers en mensen zonder verblijfsvergunning worden door bijna 30% van de parochies geholpen. Andere groepen hulpbehoevenden zoals daklozen, drugsverslaafden, gedetineerden en prostituees worden door 10-15% van de parochies geholpen.

Figuur 3.1 Parochies actief op het gebied van pastorale zorg en diaconale hulpverlening, per activiteit (in %)

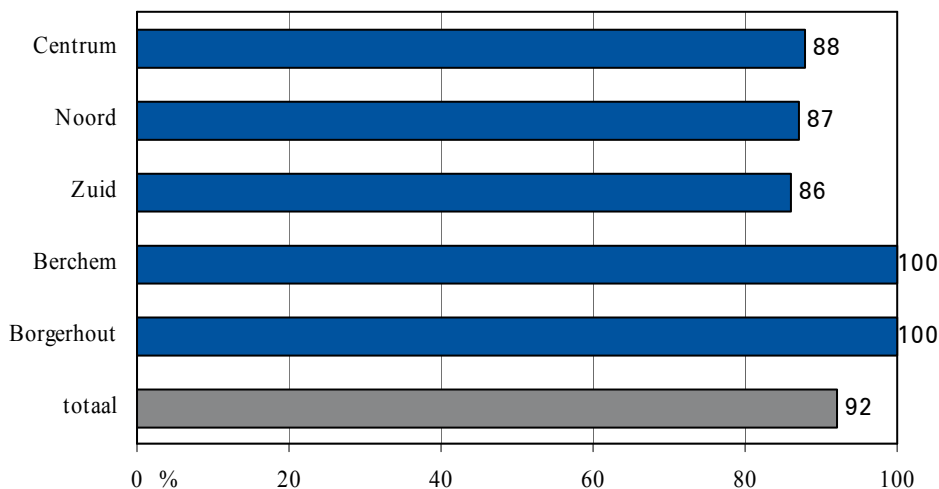

In de federatie Zuid bieden veel parochies hulp bij rouwverwerking, financiële noodhulp en voedsel en kleding aan (deze laatste activiteit komt ook vaak voor in de federatie Berchem). In de federatie Borgerhout worden asielzoekers vaak geholpen.

3.1.2 Gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten

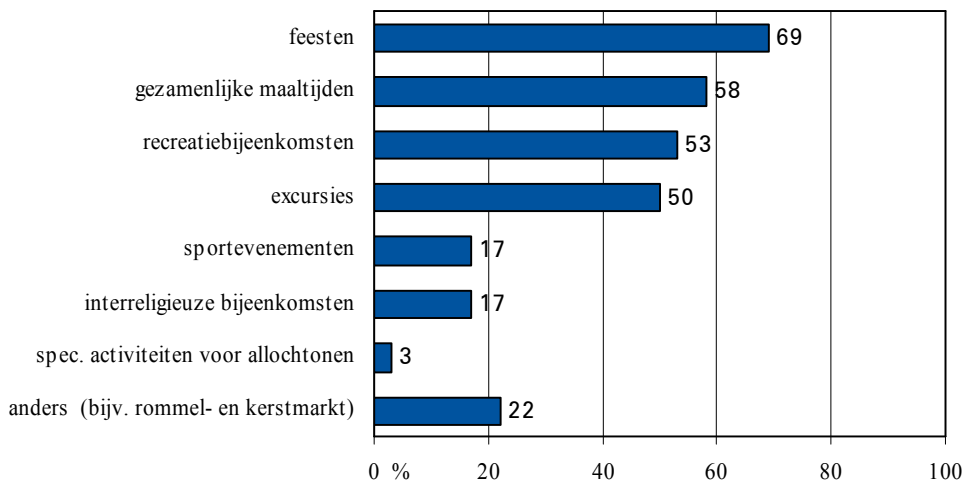
De meeste parochies in Kernstad Antwerpen (92%) organiseren gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten, in de federaties Berchem en Borgerhout zelfs alle parochies (zie Figuur 3.2).

Figuur 3.2 Parochies actief op het gebied van gemeenschapsvorming en recreatie, per federatie (in %)

Bij de gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten dient in eerste instantie gedacht te worden aan feesten en gezamenlijke maaltijden die door respectievelijk 69% en 58% van de parochies worden georganiseerd. Ongeveer de helft van de parochies organiseert excursies en datzelfde geldt voor recreatiebijeenkomsten (bijvoorbeeld voor ouderen). Interreligieuze bijeenkomsten worden in 17% van de parochies gehouden en speciale activiteiten voor allochtonen in slechts 3%.

Figuur 3.3 Parochies actief op het gebied van gemeenschapsvorming en recreatie, per activiteit (in %)

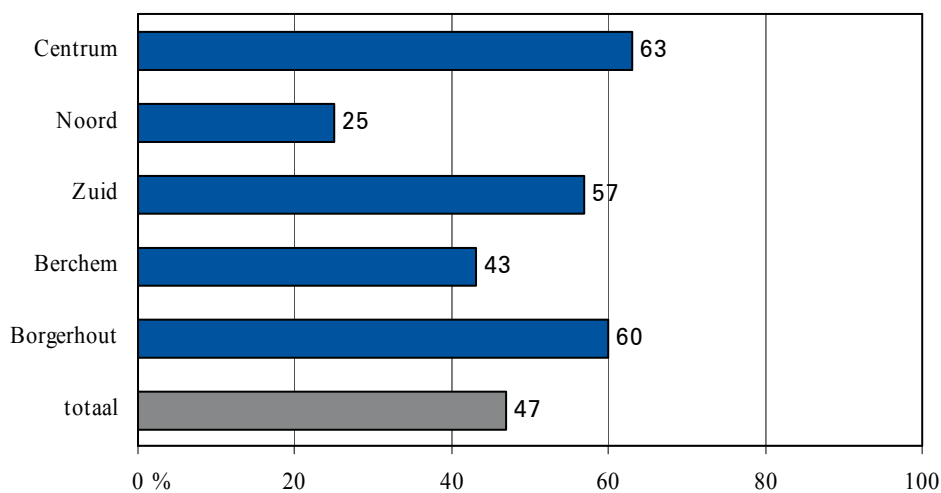
Recreatiebijeenkomsten en excursies worden in de federatie Zuid vaak gehouden. En datzelfde geldt voor de gezamenlijke maaltijden die ook in de federaties Berchem en Borgerhout vaak worden aangeboden.

3.1.3 Jeugd- en jongerenwerk

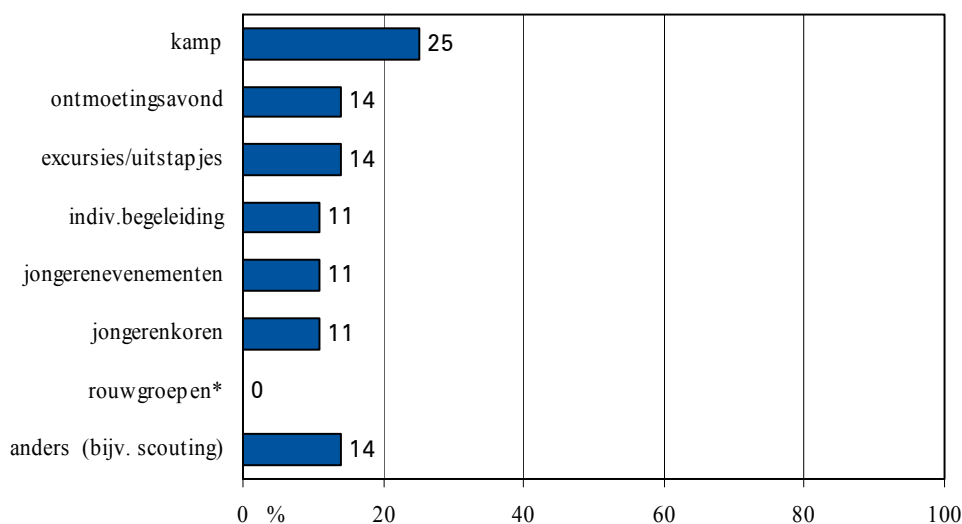
Bijna de helft van de parochies in Kernstad Antwerpen is actief op het gebied van jeugd- en jongerenwerk (47%). In de federatie Noord is men minder actief (25% van de parochies).

Figuur 3.4 Parochies actief op het gebied van jeugd- en jongerenwerk, per federatie (in %)

Er zijn geen specifieke activiteiten rondom jeugd- en jongerenwerk die heel vaak worden georganiseerd; een kamp komt met 25% van de parochies nog het vaakst voor. De andere activiteiten zoals jongerenkoren, ontmoetingsavonden en excursies worden door 10-15% van de parochies georganiseerd.

Figuur 3.5 Parochies actief op het gebied van jeugd- en jongerenwerk, per activiteit (in %)

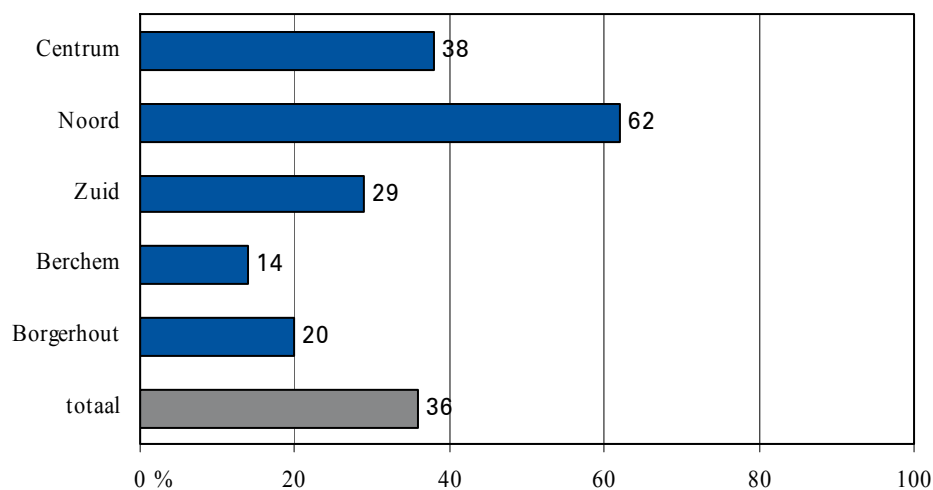

* Mogelijk worden jongeren hiervoor doorverwezen naar IJD Antwerpen.

3.1.4 Vorming en toerusting

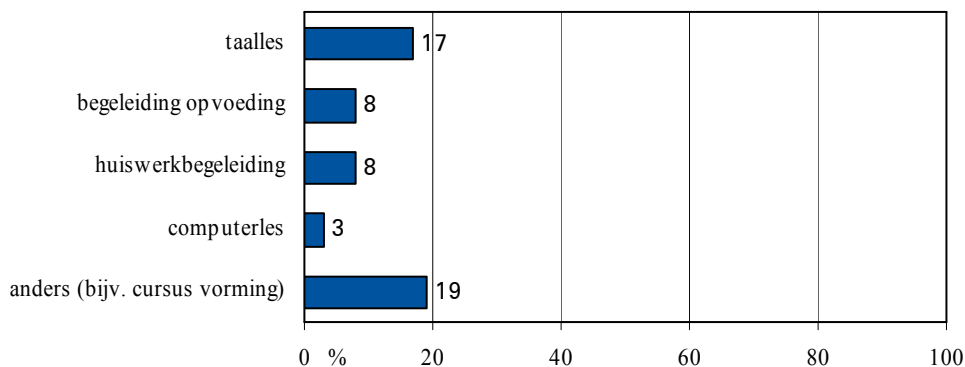
36% van de parochies in Kernstad Antwerpen zet zich in voor vorming en toerusting. In de federatie Noord gebeurt dit het vaakst (62% van de parochies) en in de federaties Berchem en Borgerhout het minst vaak (respectievelijk 14% en 20%).

Figuur 3.6 Parochies actief op het gebied van vorming en toerusting, per federatie (in %)

De specifieke activiteiten die vallen onder vorming en toerusting komen niet vaak voor, alleen taalles komt af en toe voor (17% van de parochies).

Figuur 3.7 Parochies actief op het gebied van vorming en toerusting, per activiteit (in %)

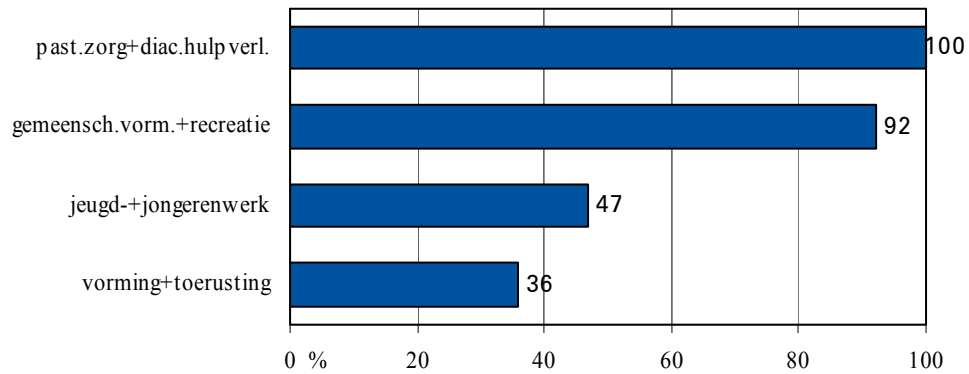

3.1.5 Overzicht uitvoering van de sociale activiteiten

Zoals hierboven al aan de orde is gekomen, zijn de parochies van Stad Antwerpen allemaal actief op het gebied van pastorale zorg en diaconale hulpverlening en nagenoeg allemaal actief op het gebied van gemeenschapsvorming (zie Figuur 3.8). Bijna de helft zet zich specifiek in voor jonge mensen en 36% voor vorming en toerusting.

Figuur 3.8 Parochies die sociale activiteiten organiseren, per hoofdcategorie (in %)

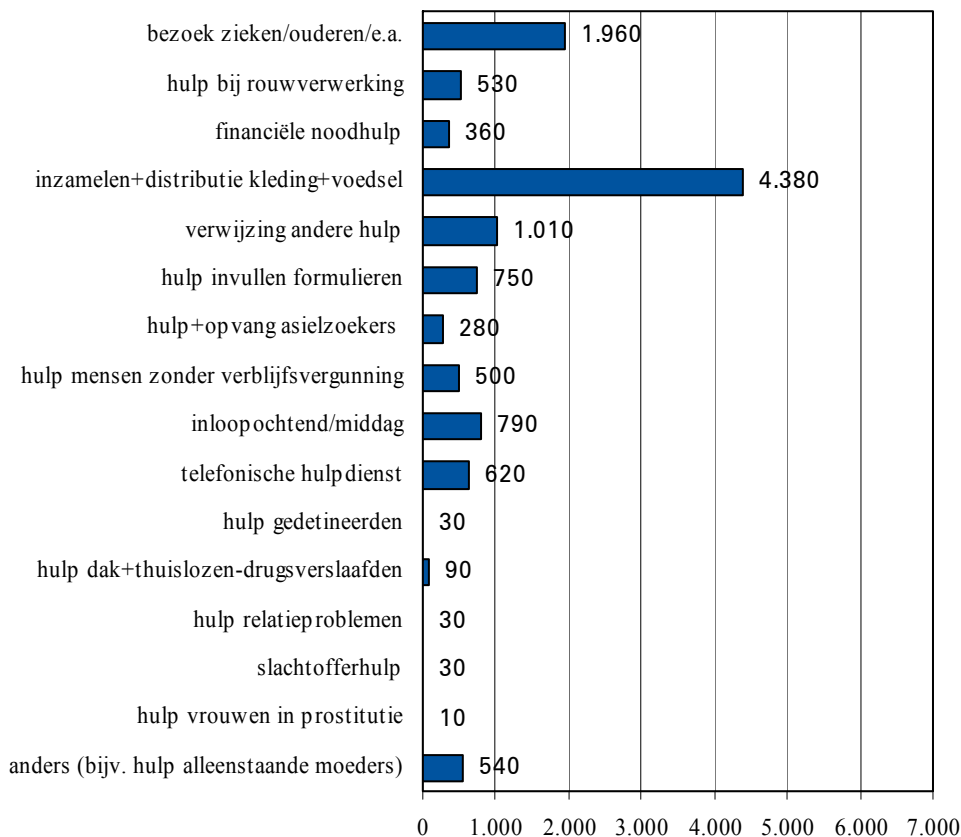
3.2 Bereik van de sociale activiteiten

Het aantal mensen dat met de sociale activiteiten wordt bereikt, is gemeten over een periode van één jaar (en wel van september 2008 tot en met augustus 2009). Lang niet alle parochies die bepaalde sociale activiteiten organiseren, weten hoeveel mensen ze met die specifieke activiteit bereiken. Hierdoor betreffen de weergegeven aantallen in deze paragraaf globale schattingen en worden ze niet uitgesplitst naar federatie.

3.2.1 Pastorale zorg en diaconale hulpverlening

De activiteiten rondom pastorale zorg en diaconale hulpverlening boden het afgelopen jaar hulp aan ongeveer 12.000 mensen. Vooral met de verdeling van voedsel en kleding (4.400 mensen) en met bezoekwerk (2.000) worden veel mensen bereikt.

Figuur 3.9 Aantal bereikte personen met pastorale zorg en diaconale hulpverlening (absolute aantallen)

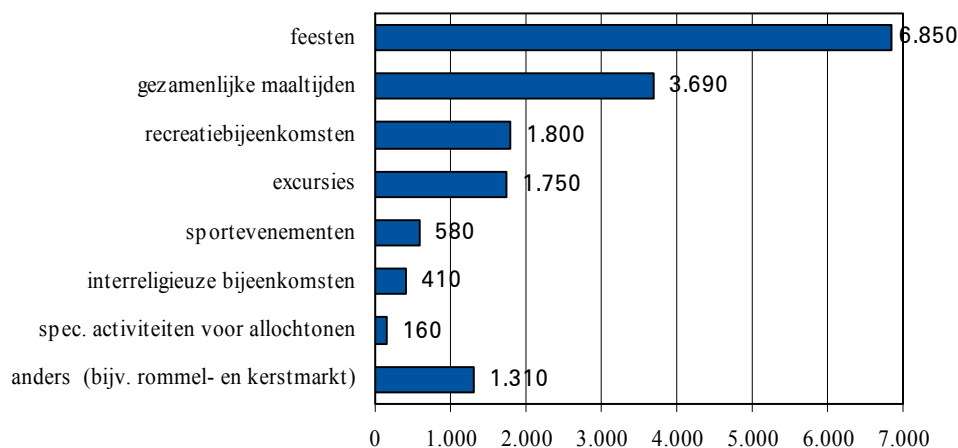

3.2.2 Gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten

De gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten bereikte het afgelopen jaar 16.600 mensen. Vooral feesten maar ook gezamenlijke maaltijden bereiken grote groepen mensen (respectievelijk 6.900 en 3.700 mensen).

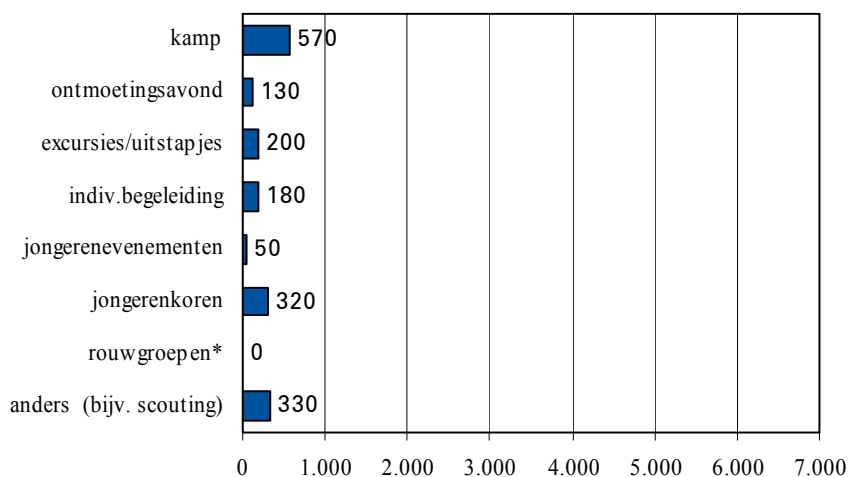
Figuur 3.10 Aantal bereikte mensen met gemeenschapsvorming en recreatie (absolute aantallen)

3.2.3 Jeugd- en jongerenwerk

Het afgelopen jaar deden 1.800 jonge mensen mee aan de activiteiten van het jeugd- en jongerenwerk in de parochies van Kernstad Antwerpen. Bijna 600 daarvan gingen mee op kamp.

Figuur 3.11 Aantal bereikte personen met jeugd- en jongerenwerk (absolute aantallen)

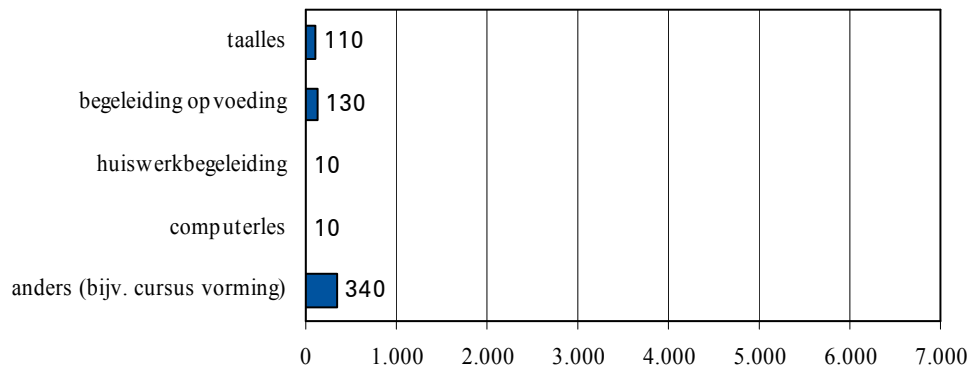

* Mogelijk worden jongeren hiervoor doorverwezen naar IJD Antwerpen.

3.2.4 Vorming en toerusting

Het afgelopen jaar werden 600 mensen door de parochies ‘gevormd’.

Figuur 3.12 Aantal bereikte personen met vorming en toerusting (absolute aantallen)

3.2.5 Overzicht bereik van de sociale activiteiten

De sociale activiteiten bereikten het afgelopen jaar tezamen bijna 31.000 mensen, voornamelijk met pastorale zorg en diaconale hulpverlening (12.000) en met gemeenschapsvorming (bijna 17.000).

Tabel 3.1 Totaal aantal personen dat jaarlijks wordt bereikt met sociale activiteiten

<i>hoofdcategorie</i>	<i>aantal</i>
pastorale zorg en diaconale hulpverlening	11.900
gemeenschapsvorming en recreatie	16.600
jeugd- en jongerenwerk	1.800
vorming en toerusting	600
totaal sociale activiteiten	30.900

3.3 Vrijwilligers bij de sociale activiteiten

In de 37 parochies⁹ van Kernstad Antwerpen waren in 2008 volgens gegevens over de Antwerpse godsdienstpraktijk¹⁰ in totaal bijna 2.600 vrijwilligers actief (zie Tabel 3.2). Bijna een kwart hiervan zet zich in voor de pastorale zorg en diaconale hulpverlening (ruim 600 vrijwilligers, zie ook Figuur 3.13). In de federatie Noord zet een groter deel van de vrijwilligers zich in voor dit soort activiteiten, 38%. En in de federatie Centrum juist een minder groot deel: 9%.

30% van alle vrijwilligers in Kernstad Antwerpen is betrokken bij de organisatie van de gemeenschapsvormende en recreatieve activiteiten wat neerkomt op bijna 800 vrijwilligers. Ook voor deze hoofdcategorie sociale activiteiten geldt dat in de federatie Noord in verhouding veel vrijwilligers zich inzetten voor dit soort activiteiten (45%) en in Centrum juist weinig (18%).

Bij het jeugd- en jongerenwerk zijn ruim 200 vrijwilligers betrokken (8% van alle vrijwilligers) en bij vorming en toerusting bijna 100 (3% van alle vrijwilligers).

Het totaal aantal vrijwilligers dat zich inzet voor sociale activiteiten is moeilijk te schatten, omdat veel vrijwilligers in meerdere hoofdcategorieën van de sociale activiteiten actief zullen zijn.

Tabel 3.2 Aantal vrijwilligers bij sociale activiteiten, per federatie (absolute aantallen)

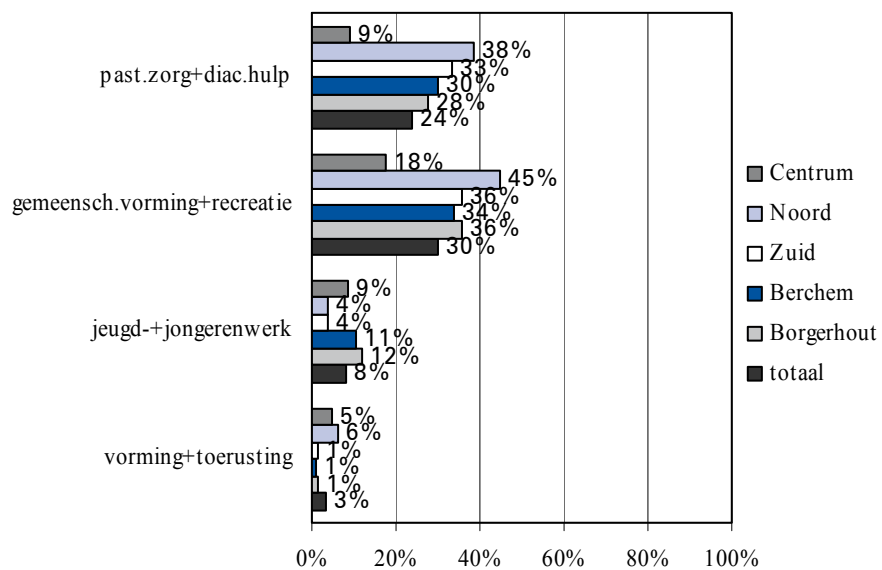
<i>federatie</i>	<i>past. zorg + diaconale hulp</i>	<i>gem.-vorming + recreatie</i>	<i>jeugd- + jongerenwerk</i>	<i>vorming + toerusting</i>	<i>alle vrijwilligers*</i>
Centrum	85	165	80	45	940
Noord	150	175	15	25	390
Zuid	130	140	15	5	390
Berchem	140	160	50	5	470
Borgerhout	105	135	45	5	380
totaal	610	775	205	85	2.570

** Ook voor andere dan sociale en culturele activiteiten zoals liturgie en bestuur.*

⁹ Exclusief de Sint Egidiusgemeenschap waarvan geen gegevens hierover bekend zijn.

¹⁰ Bron: Kaski-rapport nr. 599 'Statistiek en prognoses R.-K. Groot-Antwerpen' (2010).

Figuur 3.13 Aantal vrijwilligers sociale activiteiten als deel van het totaal aantal vrijwilligers, per federatie (in %)

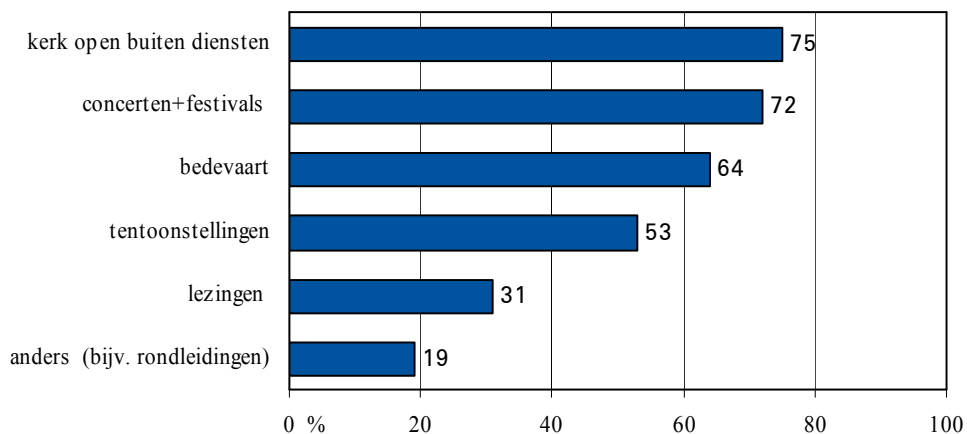
4 Culturele activiteiten

Dit hoofdstuk brengt de culturele activiteiten van de parochies in Kernstad Antwerpen in kaart. Welke activiteiten worden georganiseerd (bijvoorbeeld het openstellen van kerken buiten vieringen, concerten en festivals en bedevaarten), wie worden daarmee bereikt en hoeveel vrijwilligers zetten zich hiervoor in?

4.1 Uitvoering van de culturele activiteiten

Alle parochies in Kernstad Antwerpen organiseren culturele activiteiten. Driekwart van de parochies stelt hun kerkgebouw open buiten vieringen en bijna driekwart organiseert concerten en festivals. Bijna tweederde organiseert bedevaarten en ruim de helft tentoonstellingen. Lezingen worden in ruim 30% van de parochies gehouden.

Figuur 4.1 Parochies actief op het gebied van culturele activiteiten, per activiteit (in %)

In de federatie Centrum worden de verschillende culturele activiteiten vaak gehouden. Het organiseren van concerten en festivals gebeurt ook vaak in de parochies van federatie Zuid. Het openstellen van kerkgebouwen gebeurt niet zo vaak in de federatie Borgerhout.

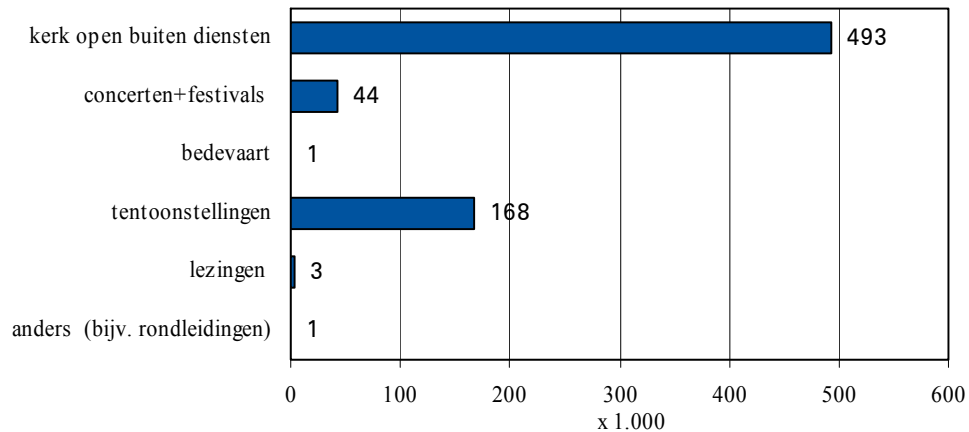
4.2 Bereik van de culturele activiteiten

Het aantal mensen dat met de culturele activiteiten wordt bereikt, gaat over een periode van één jaar en wel van september 2008 tot en met augustus 2009. Lang niet alle parochies die bepaalde culturele activiteiten organiseren, weten hoeveel mensen ze met die specifieke activiteit bereiken. Hierdoor betreffen de weergegeven aantallen in deze paragraaf globale schattingen en worden ze niet uitgesplitst naar federatie.

In totaal bereikte de parochies met hun culturele activiteiten het afgelopen jaar ruim 700.000 mensen. Dit grote aantal komt vooral door de openstelling van de kerken: bijna 500.000 mensen. De grote toeristische trekpleisters de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal en de Carolus Borromeuskerk trokken respectievelijk 200.000 en 175.000 bezoekers. De Sint-Pauluskerk werd door 66.000 mensen bezocht, de Sint-Jacobskerk door 20.000 en de Sint-Andrieskerk door 14.000 bezoekers. Al deze kerken liggen in de federatie Centrum.

Nog eens bijna 170.000 mensen bezoeken tentoonstellingen in de kerken, vooral in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal (150.000 bezoekers). En 44.000 mensen concerten en festivals, weer voornamelijk in de kerken in federatie Centrum (met in de Carolus Borromeuskerk 18.000 bezoekers, in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal 8.300 bezoekers en in de Sint-Paulus kerk 7.200 bezoekers).

Figuur 4.2 Aantal bereikte mensen met culturele activiteiten (x 1.000)

4.3 Vrijwilligers bij de culturele activiteiten

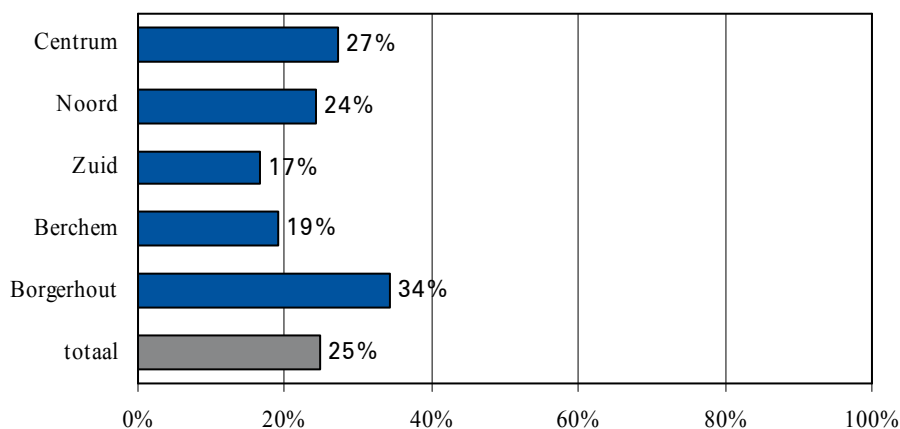
De culturele activiteiten worden georganiseerd door ruim 600 vrijwilligers. Dit is een kwart van alle parochiële vrijwilligers in Kernstad Antwerpen (zie Figuur 4.3). In de federatie Borgerhout zetten in verhouding veel vrijwilligers zich in voor de culturele activiteiten (34%).

Tabel 4.1 Aantal vrijwilligers bij culturele activiteiten, per federatie (absolute aantallen)

<i>federatie</i>	<i>vrijwilligers culturele activiteiten</i>	<i>alle vrijwilligers*</i>
Centrum	255	940
Noord	95	390
Zuid	65	390
Berchem	90	470
Borgerhout	130	380
totaal	635	2.570

* Ook voor andere dan sociale en culturele activiteiten zoals liturgie.

Figuur 4.3 Aantal vrijwilligers culturele activiteiten als deel van het totaal aantal vrijwilligers, per federatie (in %)

5 Contacten en erkenning

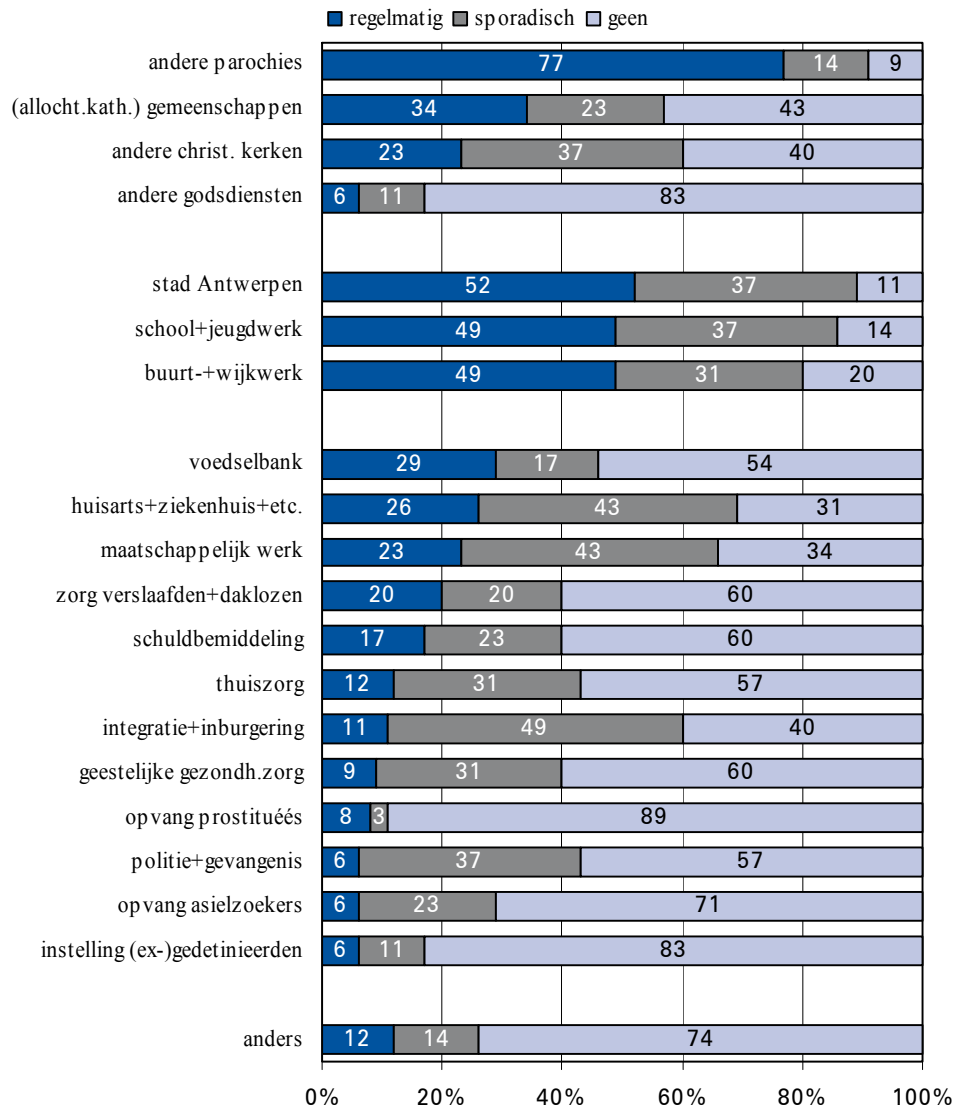
De sociale en culturele activiteiten van de parochies hebben raakvlakken met de inzet op dit vlak van andere gemeenschappen en van (overheids-) instellingen. Vooral bij pastorale zorg en diaconale hulpverlening mag worden verwacht dat de hulpbehoevenden niet alleen door de parochies worden geholpen. Contact van de parochies met deze organisaties en instellingen ligt voor de hand maar is niet vanzelfsprekend aanwezig. Parochies hebben in ieder geval veel contact met andere parochies: 77% regelmatig (Figuur 5.1). Met andere (allochtone) katholieke gemeenschappen is minder frequent contact (34% regelmatig) en datzelfde geldt voor contact met andere christelijke kerken (23% regelmatig). Contact met andere godsdiensten is er nauwelijks: 6% regelmatig.

Met de Stad Antwerpen is er redelijk veel contact: 52% regelmatig. Datzelfde geldt voor het school- en jeugdwerk (49% van de parochies heeft regelmatig contact) en voor buurt- en wijkwerk (eveneens 49% regelmatig). 29% heeft regelmatig contact met voedselbanken en 26% met de huisarts, het ziekenhuis of het verpleeg- of verzorgingshuis. Met de andere hulpverleningsinstanties heeft minder dan een kwart regelmatig contact en meer dan de helft helemaal niet.

Parochies in de federatie Noord hebben gemiddeld met dertien (van de twintig bevraagde) andere gemeenschappen en instellingen contact. In de federaties Centrum en Zuid is dit respectievelijk met gemiddeld tien en negen instellingen en gemeenschappen en in de federaties Berchem en Borgerhout met gemiddeld zes.

Figuur 5.1 Contact met andere gemeenschappen en instellingen (in %)

Tot slot, de meeste parochies (84%) ervaren voor hun sociale en culturele activiteiten voldoende erkenning van hun leden. 16% ervaart dus onvoldoende erkenning, deze parochies liggen vooral in de federaties Zuid en Berchem.

Meer dan de helft van de parochies (56%) vindt dat ze van de Stad Antwerpen onvoldoende erkenning krijgen voor hun maatschappelijke activiteiten. Met name de parochies in de federatie Zuid zijn hierover ontevreden. En tweederde van de parochies ervaart onvoldoende erkenning van de Antwerpse bevolking in het algemeen. Alleen in de federatie Centrum is dit ongenoegen niet zo groot.

Figuur 5.2 Ervaren erkenning voor diaconale activiteiten (in %)

